

ITALIE | TRIESTE, DE MEEST OOSTENRIJKSE STAD VAN ITALIE

En dan is er koffie

Trieste, of Triëst, is letterlijk het buitenbeentje van Italië, een appendix. De stad van Illy-koffie is pas na 1918 Italiaans geworden. Ze was voordien eeuwenlang de enige havenstad van het machtige Oostenrijkse keizerrijk. Vandaar dat Trieste nog steeds Wenen-aan-Zee lijkt.

De grandeur van Piazza dell'Unità d'Italia.

Er is blijkbaar een melancholische naam voor deze vergeelde wereld: Mitteleuropa

TEKST EN FOTO'S
PETER JACOBS

Eigenlijk had ik beter de boot genomen om mijn entree in de elegante vrijhaven van het Oostenrijkse Rijk te maken. Want het hart van Trieste, de Piazza dell'Unità d'Italia, is een grandioos, door architecten geregisseerd schouwspel van 16.000 vierkante meter, dat zich, net als Piazza San Marco in Venetië, het best vanaf het water laat benaderen. Misschien was ik zelfs beter na het vallen van de avond aangemeerd, wanneer de blauwe lichtjes van de hedendaagse Franse urbanist Bernard Huet als het ware de Middellandse Zee tot op het open plein laten lopen.

De naam van het plein is een vrij recent politiek statement: 'Trieste hoort bij Italië'. Die eenheid is fel bevochten, vooral rond de Eerste Wereldoorlog door Italiaanse nationalist en fascisten die de Sloveense minderheid in dit gebied niet goedgezind waren. Na 1918 werd de havenstad van Oostenrijk overgeheveld naar Italië, maar bij de hertekening van de grenzen na de Tweede Wereldoorlog kostte het opnieuw jaren onderhandelen voor 'het geval Trieste' geregeld was en niet aan Joegoslavië, maar definitief aan Italië werd toegewezen.

En toch zal het plein en bij uitbreiding de hele streek van Friuli-Venezia Giulia nooit helemaal Italiaans zijn. Niemand kan verbergen dat deze regio ooit Österreichisches Küstenland heette, hoe bizar die naam vandaag ook klinkt. Ook al heeft de Italiaanse dictator Benito Mussolini in de jaren 1920 en 1930 de kastanjeblaars door pijnbomen laten vervangen, alle Romeinse resten laten opgraven en opsmukken en in de nieuwbouw zijn architectuurstijl opgedrongen om 'Oostenrijkse' sporen te camoufleren. Dit blijft een soort Wenen-aan-Zee vol protserige negentiende-eeuwse stadspaleizen, veel façade en grandeur met een ouderwets patina. Ik heb het hele lexicon van de architectuur nodig om ze te beschrijven: frontons en timpanen, kariatiden en atlanten, daklijsten en zuilen, bogen, balkons en basreliëfs, allemaal betaald door rederijen en verzekeringsmaatschappijen, door eerbiedwaardige rijke instellingen als de post, de spoorwegen, de banken, de beurs, de havenautoriteiten. De

DS-Infokaart

caffè's lijken op *Kaffeehäuser*; de patisserieën verkopen ook Strudel, Linzer en Sacher Torte.

Ik ga als een kranige kletskaus op een bankje bij de toeg van het huis van vertrouwen *La Bomboniera* zitten en bestel gebak en koffie — het enige verschil is dat het geen *Wiener Melange* is, maar een cappuccino van Illy. Illy is open-top Trieste, maar eigenlijk zijn de Illy's van Hongaarse afkomst. Net als concurrent Hausbrandt een echte merknaam uit Trieste is, maar dan wel van Oostenrijkse origine.

Er is blijkbaar een melancholische naam voor deze vergeelde multiculturele wereld: *Mitteleuropa*, wat je ook letterlijk kunt opvatten als het historische gebied van Midden-Europa, grotendeels het vroegere Habsburgse Rijk. Zelfs de post lijdt aan heimwee naar die tijd, want het museum in het hoofdkantoor heet *Museo Postale e Telegrafico della Mitteleuropa*.

Trieste heeft onder de Oostenrijkers in de achttiende en negentiende eeuw zijn glorie verdiend als kosmopolitische stad. Het commerciële succes van de haven is opgebouwd door migranten van allerlei nationaliteiten en evenveel godsdiensten — de Servisch-orthodoxe en de Grieks-orthodoxe kerk en de synagoge behoren nog steeds tot de mooiste gebouwen van de stad. De *italianità* was toen maar een van de vele ingrediënten van het leven in Trieste: zelfs Karl Marx heeft over die mengmoes geschreven. En de *italianità* is vandaag opnieuw maar een van de vele troeven van Trieste. Slovenië is hier geen 10 kilometer vandaan; Kroatië begint enkele kilometers verder. Nu het

James Joyce wandelt over het Canal Grande.

De Risiera di San Sabba: rijstmolen werd nazibolwerk.

IJzeren Gordijn weg is en de grenzen open zijn, ligt de stad niet meer verkrampt in een uithoek van Italië.

Ik ontmoet in Trieste onverwachts ook James Joyce. Het beeld van de Ierse schrijver staat ten voeten uit op een brugje over het Canal Grande, als was hij aan de wandel. Joyce heeft dan ook meer dan tien jaar in Trieste gewoond; hij werkte als leraar En-

gels voor Berlitz. Hij was 22 toen hij in 1904 arriveerde en hij vertrok jaren later met zijn eerste meesterwerken en de aanzet tot dé roman van de twintigste eeuw *Ulysses* in zijn bagage.

Joyce is misschien de bekendste schrijver die voor de charmes van Trieste viel, maar lang niet de enige of de meest excentrieke. Hij heeft twee bronzen collega's in de stad: Umberto Saba en Italo Svevo, allebei geboren in Trieste, al-

lebei met Joodse roots en tijdgenoten van Joyce. De Brit Richard Burton daagde veilig vanuit Trieste zijn Victoriaanse landgenoten uit en vertaalde hier in de jaren 1880 voor het eerst ongecensureerd de Arabische sprookjes van *Duizend-en-een-nacht* en de *Kamasutra*. De Duitstalige dichter Rainer Maria Rilke verbleef hier in 1911-1912 om zijn beroemde elegieën te schrijven. James Morris, een Welshman die op het ein-

de van de Tweede Wereldoorlog als soldaat in Trieste gestationeerd was, werd na een geslachtsoperatie Jan Morris. Als gevierde reisschrijfster keerde ze in de jaren 1990 terug en schreef *Trieste and the meaning of nowhere*, een titel die alles samenvat. Veit Heinichen verhuisde enkele jaren geleden uit Duitsland en adopteerde Trieste als decor voor zijn succesvolle krimi's.

Dat ongewone gezelschap zegt

meer over de ziel van de stad dan een piazza die Unità d'Italia heet. Of misschien wordt de mysterieuze aantrekkingskracht van Trieste nog het best samengevat door een detail uit het leven van Sigmund Freud. Waarom kwam de grote psychanalist net hier vierhonderd mannelijke palingen opensnijden om vergeefs naar hun testikels te zoeken? Gelukkig leidt de geur van vers gebrande koffie me meteen weer af.

Vier tips

1 Bezoek de eerste keizer van Mexico

Dé trekpleister van Trieste staat buiten de stad op een rotspunt in de Adriatische Zee: Miramare, een kasteel dat in een sprookje van Disney past. Het werd gebouwd in 1856-1860 voor Maximiliaan van Oostenrijk en Charlotte van België, later keizer en keizerin van Mexico. Hun Mexicaanse avontuur liep in 1867 noodlottig af met de executie van Maximiliaan; Miramare heeft hun maar kortstondig geluk gebracht.

Het kasteel, waarvan sommige kamers als kajuiten zijn ingericht, bleef intact. Het getuigt van de laatste hoogtijdagen van de Habsburgers. Wie zich niet kan inbeelden hoe machtig die Habsburgers waren, hoeft maar twee van de enorme schilderijen in de opulente troonzaal te bekijken, een met de stamboom van de familie en een met het wereldwijde rijk van Karel V. Miramare is spectaculair aan zee gelegen en heeft prachtige tuinen en serres. De nabije omgeving is een marien natuurreservaat van het World Wildlife Fund; bovendien is er in het park een vlindertuin.

www.castello-miramare.it
www.riservamarinamiramare.it

2 Wandel met de schrijvers

Je kunt Trieste verkennen aan de hand van drie schrijvers. James Joyce, Umberto Saba en Italo Svevo hebben elk hun bewegwijzerde en becommentarieerde route door de stad. Joyce en Svevo hebben bovendien hun musea — Joyce is zelfs zo alomtegenwoordig dat een graffitijspuiter in de straat van het *James Joyce Hotel* dringend de opmerking *'James Joyce pissed on this corner'* kwijt moest.

Van Umberto Saba kun je nog zijn boekhandel-antiquariaat in de Via San Nicolò bezoeken. Hij runde de zaak van 1919 tot 1938 en van 1946 tot aan zijn dood in 1957. De onderbreking is te wijten aan de racistische wetten die Mussolini in 1938 afkondigde; de schrijver van Joodse origine dook onder, maar keerde na de oorlog terug.

De toeristische dienst op Piazza dell'Unità d'Italia heeft brochures bij de drie wandelingen.

3 Word stil in de rijstmolen

De Risiera di San Sabba ligt wat verborgen in de buitenwijken van Trieste — een locatie die past bij de donkere geschiedenis. De bijna honderd jaar oude rijstmolen had een mooi voorbeeld van industriële archeologie kunnen worden, maar de nazi's, die deze regio in 1943 bij het Groot-Duitse Rijk inlijfden, beslisten er anders over. Het enorme gebouw diende op het einde van de Tweede Wereldoorlog als concentratiekamp, waar duizenden Joden, antifascisten en partizanen gevangengezet werden voor hun deportatie. Het crematorium, waar vanaf 1944 tussen 3.000 en 5.000 slachtoffers werden verbrand, is op de valreep door de nazi's opgeblazen om sporen uit te wissen.

Vandaag is de Risiera een herdenkingsoord en een museum. Architect Romano Boico heeft het complex in de jaren 1960-1970 gerestaureerd en de verdwenen gebouwen met nieuwe materialen sober gemarkeerd, maar niet gereconstrueerd. Zo contrasteren de warmte van de originele bakstenen muren en de schoonheid van de houten gebinten met beton en staal: hard, grijs en neutraal.

www.triestecultura.it

4 Neem een koffieabonnement in een buffet

Trieste is volgens sommigen de eerste Europese stad waar koffie een populaire drank werd; het is zonder twijfel de eerste stad ter wereld met een *Università del Caffè*. De inwoners zijn dan ook echte specialisten. De uitgeweken Duitse schrijver Veit Heinichen vroeg zijn barista in Trieste een paar jaar geleden om eens uit te rekenen hoeveel verschillende soorten koffie hij serveert. Hij kwam uit op 5.184 varianten, want zowat elke klant heeft zijn specifieke wens; het begint al met het drinkgerei: een kopje of een glas. Voor minder veeleisende gasten zijn er toch minstens vijftig verschillende manieren van koffie bereiden en serveren. Geen wonder dat cafés en restaurants in Trieste ook voorafbetaalde koffieabonnementen verkopen.

De ouderwetse sfeer van Mitteleuropa vind je niet alleen in de koffiehuisen als *Caffè Tommaseo* (Piazza Tommaseo 4/c) en *Caffè degli Specchi* (Piazza dell'Unità d'Italia 7) en in de patisserieën als *La Bomboniera* (Via XXX Ottobre 3). De mix van Italiaanse, Oostenrijkse en Slavische smaken kun je ook heerlijk proeven in de populaire buffetten, eigenlijk voorlopers van de fastfoodtenten of eenvoudige trattoria's, maar met kwaliteit op het menu. Zoals *Buffet da Siora Rosa* op Piazza Hortis, het pleintje waar het standbeeld van Italo Svevo voor de stadsbibliotheek staat.

www.unicaffe.it

PRAKTISCH

• Erheen: Ryanair heeft rechtstreekse vluchten naar Trieste vanuit Charleroi.

www.ryanair.com

• Logies: -B&B Villa Fausta: knappe negentiende-eeuwse villa midden in een groot park, tussen het centrum van Trieste en Miramare.

www.villafausta-trieste.com

-Hotel Colombia: hedendaags hotel bij het station en het centrum.

www.hotelcolombia.it

-Hotel Riviera & Maximilian's: aan de kustweg bij Miramare. Rustig gelegen kamers met een schitterend uitzicht op de Middellandse Zee en de baai van Trieste.

www.hotelrivieraemaximilian.com

-Hotel Urban: in een van de oudste wijken van het centrum staat dit elegante designhotel met alles erop en eraan. Luxueus ingerichte kamers met alle elektronische snuffjes.

www.urbanhotel.it

• Informatie: www.trieste-turismo.it
www.turismofvg.it